

Täysistunto

Tiistai 28.11.2023 klo 14.04—20.14

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 80/2023 vp

Lakialoite LA 16/2023 vp

Valiokunnan mietintö SiVM 5/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 5/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Haatainen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.53 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta mietinnössään puoltaa hallituksen esitystä, jossa nyt ehdotetaan opintorahan huoltajakorotuksen tason nostamista ja opintolainan valtiontakauksen määrän nostamista sekä opintolainojen nostokertojen lisäämistä. Näiden ehdotettujen muutosten tarve perustuu hallitusohjelman tavoitteisiin jäädyttää opintorahan indeksitarkistukset, uudistaa asumistukea ja kehittää opintorahan huoltajakorotusta sekä myös opintolainan ostovoiman heikkenemiseen. Nämä edellyttävät opiskelijan toimeentulon ja päätoimisen opiskelun edellytyksiä turvaavia muutoksia, ja valiokunta on lausunnossaan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle puoltanut tätä opintorahan indeksijäädytystä koskevaa hallituksen esitystä — tosin se ei ollut yksimielinen.

Sivistysvaliokunta kannattaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa esityksen yhteydessä käsitellyn lakialoitteen 16/2023 vp hylkäämistä. Opintorahan huoltajakorotusta ehdotetaan tässä korotettavaksi 30 eurolla kuukaudessa vuodesta 2024 alkaen, ensi vuoden alusta alkaen. Tasokorotus lisää valtion opintotukimenoja vuositason arviolta viisi miljoonaa euroa. Valiokunta pitää opintorahan huoltajakorotuksen korottamista tärkeänä toimenpiteenä vahvistaa lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Ehdotus tasokorotuksesta on tärkeä keino tukea opiskelun ja lastenhoidon yhteensovittamista ottaen huomioon, että perheellisten opiskelijoiden mahdollisuudet työntekoon ja siitä saataviin tuloihin ovat vähäiset.

Opintolainan valtiontakauksen määrään ehdotetaan 200 euron korotusta siten, että takauksen määrä Suomessa opiskelevalla nousee 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa ja ulkomailla opiskelevalla 800:sta 1 000 euroon kuukaudessa. Muussa kuin korkeakouluissa opiskelevien alle 18-vuotiaiden valtiontakauksen määrään ehdotetaan korotusta 300 eurosta 400 euroon. Tämän valtiontakauksen korottamisen tavoitteena on opiskelijoiden toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

meentuloedellytysten ja päätoimisen opiskelun turvaaminen samalla kun asumistuen perusteita muutetaan ja opintorahan indeksitarkastuksista luovutaan vuosina 2024—27.

Valiokunta on mietinnössään todennut, että opiskeluaikaisen toimeentulon turvaamiseksi ja opiskelijoiden toimeentulotukeen turvautumisen välttämiseksi opintolainojen kuu-kausimääriä on tarpeen korottaa nyt, kun opintorahojen korottamiseen ei ole osoitettu rahaa. Valiokunta tuo mietinnössään esille myös sen, että se tunnistaa, että opintojen aikaisen toimeentulon turvaaminen osin lainarahalla ei ole täysin ongelmaton. Sivistysvaliokunta toteaa, että opintotukijärjestelmä on jo nykyisin lainapainotteinen. Opintotuen lainapainotteisuuden arvioiminen vaatii kuitenkin käsiteltävänä olevaa esitystä laajemman tarkastelun, ja sitä odotetaan opintotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintolainan nostoehtoja siten, että muihin kuin korkeakouluopintoihin tarkoitettu opintolaina on nostettavissa lukukauden aikana kahdessa erässä nykyisen yhden erän sijasta. Siten koko lukuvuoden opintolaina olisi nostettavissa vähintään neljässä erässä. Valiokunta pitää tätä ehdotusta tarpeellisenä.

Sivistysvaliokunta on eri yhteyksissä esittänyt opintotuen kokonaisuudistuksen valmistelun käynnistämistä. Sivistysvaliokunta viittaa valiokunnan koulutuspoliittisesta selonteosta antamaansa mietintöön vuodelta 21 sekä siinä ehdotettuun ja eduskunnan hyväksymään lausumaan 13 vuodelta 22 ja kiirehtii opintotukiuudistusta, jolla mahdollistetaan opiskelijoille riittävä toimeentulo opiskeluaikana ja opintojen tavoitteellinen eteneminen. Oleellista on, että uudistuksen toteuttamiseen osoitetaan riittävä rahoitus. Opintotuen kokonaisuudistuksen tarpeesta kertovat myös sivistysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa esitetyt lukuisat yksittäiset muutostarpeet.

Valiokunta äänesti tästä lain sisällöstä, ja mietintöön on liitetty neljä vastalauseetta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

17.58 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme opintotukilain muutosta ja sivistysvaliokunnan mietintöä asiasta. Aivan aluksi on todettava, että meillä Suomessa opiskelijoiden tilanne on eurooppalaisessa ja pohjoismaisessakin vertailussa hyvä, puhumattakaan muiden mantereiden opiskelijoista. Opiskelu on sijoitus omaan tulevaisuuteen. Opinto-ohjausta ollaan lisäksi kehittämässä, jotta yhä useampi löytäisi itsellensä sopivan opintien. Mielenterveyden palveluita kehitetään ja nuorten syrjäytymistä ehkäistään, mitkä ovat äärimmäisen tärkeitä asioita mainita opiskelijoista puhuttaessa.

Arvoisa rouva puhemies! Opintorahan indeksi jäädytetään hallituskauden ajaksi nykyiseen 279 euroon. Tässä esityksessä opintolainan valtiontakausta ollaan opiskelijoiden ostovoiman vahventamiseksi nostamassa 650 eurosta 850 euroon eli 200 eurolla. Opintotuki muodostuu opintorahasta ja opintolainasta sekä yleisestä asumistuesta, jota opiskelijatkin saavat. Tukeen otetaan lisäksi huomioon opiskelijan tulot. Onkin hyvä, että opiskelijoita on kannustettu töihin nostamalla opintorahan tuloarajaa. Jos vertaa tuloarajaa vuoden 2021 tasoon, on se nyt 50 prosenttia korkeampi. Sen lisäksi, että Suomi tukee merkittäväällä tavalla opiskelijoitaan hallituksen säästötoimien jälkeenkin, kannustaa opintotukijärjestelmä valmistumaan ajoissa opintolainan hyvityksen avulla. Eli opiskelija, joka saa valtion takaamaa opintolainaa opiskeluiden aikana ja valmistuu ajoissa, saa valtiolta maisteriopinnoista parhaimmillaan jopa 6 200 euroa hyvitystä lainaansa. Tämä on loistava kannustin, ja se pysyy.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

Arvoisa rouva puhemies! Syntyvyys Suomessa on hälyttävän alhaisella tasolla. Sen vuoksi on syytä tehdä perhemyönteistä politiikkaa. Hallitus tulee tämän esityksen mukaisesti nostamaan opintorahan huoltajakorotusta 30 eurolla kuukaudessa. Tämä on erittäin tervetullut tuki opiskelijoille, jotka ovat vanhempia samaan aikaan. Vahvaa perhepolitiikkaa hallitus tekee kokonaisvaltaisesti muidenkin kuin opiskelijoiden osalta, muun muassa lapsilisien noston kautta, mikä toki avustaa myös opiskelevia vanhempia.

Tässä yhteydessä on kaikkien muistettava, miksi näihin säästötoimiin tämä hallitus on ryhtynyt. Suomen julkinen talous on katastrofaalisessa tilanteessa. Otamme tulevanakin vuonna yli 11 miljardia euroa velkaa. Opiskelijoiden kannalta on erityisen hyvä, että hallitus toimillaan tekee yrittämisestä kannattavaa, antaa yrityksille eväät työllistämiseen ja sitä kautta luo työpaikkoja ja kasvua myös tulevaisuuteen. Tämä hallitus haluaa rakkaan maamme pysyvän vähintään yhtä upeana paikkana elää, opiskella ja kasvattaa perhettä kuin se nykyisinkin on. Tämän vuoksi haluamme säilyttää Suomen hyvinvointiyhteiskuntana ja mahdollistaa töiden tekemisen kaikille siihen kykeneville.

Arvoisa puhemies! Loppuun on vielä sanottava, että valiokunnan mietinnön tapaan minäkin odotan opintotuen kokonaisuudistusta. Kokonaisuudistuksen yhteydessä käydään yksityiskohtaisesti läpi koko opintotukijärjestelmä ja tarkastellaan muun muassa opintolainan hyvityksen tasoa ja tulo rajoja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

18.02 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus tosiaan esittää muutosta opintotukilakiin. Opintorahan huoltajakorotuksen korottaminen on erinomaisen hyvä asia. Tämä huoltajakorotushan otettiin käyttöön Sipilän kaudella, ja on hyvä, että sitä on kehitetty ja parannettu, ja edelliskaudellakin sen tasoa nostettiin. Mutta kyllä hallituksen perhepolitiikasta täytyy sanoa, että jotenkin voisi ehkä kuvata, että se on niin kuin hölmöläisen peiton jatkaminen. Hallitus ottaa tuolta ja laittaa tuonne, ja kokonaisuus on hyvin epäselvä ja sekamelska.

Ja ei kyllä voi sanoa, että hallituksen perhepolitiikka olisi mitenkään erityisesti perheellistymiseen kannustavaa, kun samaan aikaan näiden joidenkin parannusten ohella hallitus poistaa kokonaan lapsikorotukset, jäädyttää indeksejä, leikkaa rajulla tavalla asumistuesta ja myöskin vaikeuttaa ensiasunnon ostoa. Kyllähän nämä muutokset ovat sellaisia, jotka eivät ainakaan perheellistymiseen rohkaise kokonaisuutena, mutta ilman muuta tämä huoltajakorotuksen korottaminen on eri asia. Toki täytyy huomata, että huoltajakorotukseen ei kuitenkaan nyt vuodenvaihteessa 30 euron korotusta tule, koska siinä on nyt vuoden 23 loppuun asti voimassa väliaikainen korotus. Mutta hyvä asia, ja toivoisinkin hallitukselta, että nämä lapsiperheisiin kohdistuvat leikkaukset kokonaisuutena peruttaisiin. Silloin voisivat hallituspuolueiden edustajat ylpeinä puhua todella siitä, että hallitus tekee lapsiperhemyönteistä politiikkaa myöskin opiskelijoiden osalta. Mutta nyt siitä ei voi puhua, niin kiipeästi nämä leikkaukset tulevat kohdentumaan.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän hyvin ongelmallisena sitä, että hallitus nyt entisestään tekee opintotuesta lainapainotteisempaa. Opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korottaminen lisää opintotuen lainapainotteisuutta ja pitemmällä aikavälillä todennäköisesti myös opiskelijoiden lainamääriä. Opintolainojen määrän kasvu voi tietysti lisätä myös valtion takausvastuuneroja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

En pidä hyvänä asiana sitä, että nuorille lastataan lisää velkataakkaa — varsinkin, kun tässä samalla hallitus keventää hyvätuloisten verotusta. Ja hallituksella on varaa esimerkiksi paljon puhuttuun ja surullisen kuuluisaan keskikaljan veroaleen. Samaan aikaan kuitenkin pakotetaan opiskelijat ottamaan enemmän lainaa. Tämä ei ole hyvä asia. Eikä varmasti sekään rohkaise nuoria perheellistymään, koska olen kuullut ja näissä kyselyissä ja tutkimuksissakin on tullut esille, että kyllä monella nuorella painaa tällä hetkellä perheenperustamisissa se tosiasia, että taloustilanne on vaikea, ja moni miettii sitä, miten pystyy elättämään oman perheensä. Jos entisestään lainoja on enemmän niskassa, niin ei sekään siihen kyllä rohkaise.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkasalo.

18.05 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden viesti meille päättäjille on harvinaisen selvä: Opintolainan valtiontakauksen määrän nostaminen ei ole oikea ratkaisu opiskelijoiden toimeentulo-ongelmien selättämisessä. Sen sijaan opintorahaan on tehtävä tasokorotus. Hallitus kasvattaa opintolainan valtiontakausta kotimaassa yli 30 prosenttia, ja opintotuen lainapainotteisuus kasvaa noin 75 prosenttiin. Opintotuen lainapainotteisuuden merkittävä kasvattaminen on myös ristiriidassa maksuttoman koulutuksen kanssa, sillä laina ei ole maksutonta.

Hallitus tykkää puhua paljon velasta ja sen ongelmista, mutta opiskelijoita se velkaantuttaa siis oikein urakalla lisää. Myös Sipilän hallitus lisäsi voimakkaasti opintotuen lainapainotteisuutta, ja opintolainakanta onkin kaksinkertaistunut kuudessa vuodessa. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneen keskimääräinen opintolainan määrä on peräti kolminkertaistunut reilussa kymmenessä vuodessa. Kun opintolainaa otettiin vuonna 2010 keskimäärin 6 700 euroa, vastaava luku oli vuonna 2022 jo 22 600 euroa opiskelijaa kohden.

Toisen asteen opiskelijoiden kohdalla ongelmallista on myös se, että lainojen kasvusta huolimatta he eivät voi käyttää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa. Alle 18-vuotiaiden opintolainavelallisten kohdalla on lisäksi huomioitava, että kyseessä on oppivelvollisten velkaantuminen. Velkaantuminen jo toisella asteella voi vaikuttaa myös jatkokoulutusmahdollisuuksiin. Opintotuen velkapainotteisuuden kasvattamista tulisikin tarkastella myös siitä näkökulmasta, mikä sen vaikutus on koulutustason nostoon, joka on koulutuspolitiikkamme tärkeimpiä tavoitteita.

Arvoisa puhemies! Toiset voivat suhtautua velkaantumiseen huolettomammin kuin toiset. Lainan ottaminen on isompi riski niille, joilta puuttuvat taloudelliset turvaverkot. Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen on iso riski suomalaisen koulutuspolitiikan ydinajatukselle siitä, että jokaisella on taustastaan riippumatta oltava mahdollisuus opiskella sitä, mitä haluaa ja niin pitkälle kuin haluaa. Ajatus siitä, että opintolaina on vain sijoitus itseän ja aina kannattava ja riskitön, ei myöskään pidä paikkaansa. Kaikki korkeakoulutetutkaan eivät valmistu hyväpalkkaisille aloille. Etenkin naisvaltaisten alojen palkkataso laahaa edelleen pahasti jäljessä, jos mietitään palkan suhdetta koulutustasoon. Opintotuen lainapainotteisuus ja jo opiskeluajan voimakas velkaantuminen eivät myöskään houkuttele opiskelemaan niille aloille, joilla on valtava työvoimapula, kuten varhaiskasvatukseen ja sosiaali- ja terveysalalle. Opiskelijoiden yhä kiihtyvä velkaantuminen tuottaa siis ongelmia paitsi henkilökohtaisella myös yhteiskunnallisella tasolla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

Opintolainan valtiontakausten nosto on ongelmallista myös tilanteessa, jossa opintolainan ottamisen riskit ovat kasvussa inflaation ja korkojen nousun vuoksi. Yhä kasvavat opintolainat vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen, koska ne voivat vaikuttaa esimerkiksi asuntolainan saamiseen. Kasvavilla opintolainoilla voi siis olla vaikutusta varallisuuserojen kasvuun. Lisäksi voimakas velkaantuminen jo opiskeluvaiheessa voi vaikeuttaa oman perheen elättämistä ja muuta elämää opintojen jälkeen.

Yhä useampi joutuu myös vaikeuksiin opintolainan takaisinmaksun kanssa, eikä vastuullinen päättäjä sulje tältäkään silmiään. Taloudelliset ongelmat ovat myös yksi merkittävimpiä syitä mielenterveysongelmille. Velkataakan kasvattaminen ei olekaan oikea suunta nuorten mielenterveysongelmiin ja muuhun kuormittuneisuuteen puuttumisessa. Oikea suunta sen sijaan on opintotuen kehittäminen niin, että opiskeluun voi keskittyä ilman voimakasta velkaantumista.

Arvoisa puhemies! Teen vasemmistoliiton vastalauseen numero neljä mukaiset ehdotukset.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eloranta poissa. — Edustaja Hiltunen.

18.10 Pia Hiltunen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi opintotukilakia, jonka tarkoituksena on päätoimisen opiskelun edellytysten turvaaminen. Opintorahan huoltajakorotukseen tehtäisiin tasokorotus, jolla parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Lisäksi opintolainan valtiontakauksen määrää nostettaisiin 200 eurolla kuu-kaudessa ja nostokertojen määrää lisättäisiin tarkoituksenmukaisen käytön edistämiseksi.

Lakiesitys on keskeinen opiskelijoiden tulevaisuuden ja opintotukijärjestelmän kehityksen kannalta, sillä hallituksen ehdottamat indeksijäädytykset ja asumistuen leikkaukset tulevat vaikuttamaan opiskelijoiden toimeentuloon ja heidän ostovoimansa heikkenemiseen, ja sitä paikataan nyt opintolainaa lisäämällä. Leikkaukset opintotukeen vaikuttavat merkittävästi opiskelijoiden arkeen ja heidän mahdollisuuksiensa keskittyä täysipäiväisesti opintoihin.

Arvoisa puhemies! Opintolainapainotteisuuden kasvu lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja koulutuksen periytyvyyttä. Lisäksi se lisää taloudellisia ongelmia ja maksuvaikeuksia niille opiskelijoille, joiden tulot ovat pienet tai joiden työllistyminen on vaikeaa. Opintolaina ei ole korotonta lainaa, ja sen takaisinmaksu vaikuttaa myös opiskelijoiden tulevaisuudensuunnitteluun. Tässä yhteiskunnassa jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus opiskella ja pärjätä elämässään ilman kohtuutonta velkataakkaa opintojen päätyttyä, ja siksi jätimme vastalauseen opiskelijoiden taloudellisen tilanteen turvaamiseksi ja opintotukijärjestelmän kokonaisuudistuksen kehittämiseksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä opintorahan huoltajakorotus on sinänsä oikein hyvä asia, mutta valitettavasti se paikkaa indeksijäädytyksiä opintorahaan, joten taso pysyy kutakuinkin entisellään. Me emme kannata opintorahan indeksijäädytyksiä emmekä asumistuen leikkauksia, ja tulemme esittämään seuraavassa käsittelyssä vastalauseemme lausumat.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

18.12 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat, muistatteko te, millaista oli olla opiskelija? Minun opiskeluaikanani 90-luvun lopussa, 2000-luvun alussa samaan aikaan piti opiskella ja tehdä töitä. Raha oli vähissä, koska vuokrat olivat jo tuolloin kalliita pääkaupunkiseudulla, mutta painetta vähensi se, että opinnot saivat venyä. Oli vapaus valita monenlaisia aineita yliopistolta, ja ehdin kahteen kertaan vaihto-opiskelijaksikin. Omat opinnot venyivät kymmeneen vuoteen työnteon lomassa.

Nykyopiskelijoilla tilanne on toinen, sillä heille on asetettu tavoiteaika, jossa valmistua, ja se tavoiteaika vaikuttaa myös tukimääriin. Hallituksen pitäisikin kyetä valitsemaan, sallitaanko pidempi opiskeluaika ja työnteke sen ohessa vai turvataanko riittävä opintoraha ja asumistuki ja pidetään nyt linjatut lyhyemmät opiskeluaikat. Mahdottomuuksia opiskelijoilta ei voida vaatia, sillä niin lisäämme vain pahoinvointia. Opintotuki on jäänyt, ja ilman indeksikorotuksia jäämässä, pahan kerran hinnannoususta jälkeen. Miksi hallitus vahvistaa sukupolvien välistä eriarvoisuutta ja eriarvoisuuden kokemusta kohtelemalla eri-ikäisiä tukien ja leikkauksien osalta eri tavalla?

Arvoisa puhemies! Opintorahan tason korottaminen olisi kaikkia opiskelijoita tasapuolisemmin kohteleva opintotuen kehittämisen muoto. Sen sijaan hallitus tarjoaa ahdingossa oleville opiskelijoille lisää lainaa, jonka takaisinmaksuvaikeudet ovat jo nyt kasvaneet. Kasvaneet lainamäärät ovat johtaneet myös valtion takausvastuun kasvuun. Viimeisen kymmenen vuoden aikana vuosittaiset takausvastuunot ovat kasvaneet 13 miljoonasta eurosta viime vuoden 31 miljoonaan. Ennusteen mukaan hoitamattomista opintolainoista aiheutuva kustannus on 80 miljoonaa euroa vuonna 23.

Hallituksen esityksen mukaan opintorahan huoltajakorotukseen tehtäisiin tasokorotus, jolla parannettaisiin lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun. Tämä on hienoa mutta vain pieni laastari, sillä verrattuna tehtäviin indeksijäädytyksiin ja asumistuen leikkauksiin päästään suurin piirtein samaan tasoon, eli mittaan huoltajakorotusta ei käteen jää. Lisäksi opintolainan valtioneuvoston määrää nostettaisiin 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa Suomessa opiskelevalla ja 800 eurosta 1 000 euroon ulkomailla opiskelevalla. Tämä on kuitenkin kaikki vain lisää lainaa tilanteessa, jossa opiskelijoiden tulevaisuuden usko on koetuksella ja mielenterveyden haasteet lisääntyneet, ja niiden taustalla on usein juuri tämä huoli taloudesta ja huoli toimeentulosta.

Opintolainaa nostetaan enemmän kuin koskaan, vaikka varmuutta tulevaisuudesta ja omasta maksukyvyistä ei ole. Opintorahan tason riittämättömyydestä kielii myös se, että opintolainojen määrä on kaksinkertaistunut muutamassa vuodessa. Meillä on nuorten ilmastoahdistuksen ja mielenterveyskriisin jälkeen pian käsillä myös nuorten velkaantumiskriisi. Opintolainamäärien kerrotaan jo nyt vaikeuttavan opintojen päättyessä asuntolainan saantia. Tämä sitten hidastaa asettumista ja perheen perustamista, josta täällä on myös kannettu huolta.

Arvoisa puhemies! Orpon hallitus toteuttaa opintorahan indeksijäädytyksen, jonka vuoksi opintorahan ostovoima heikkenee arviolta 10,2 prosenttia vuoteen 27 mennessä. Euroja lasketaan nyt monessa yksiosassa ja soluasunnossa. Surkeinta on lisätä lainapainotteisuutta myös toisen asteen opiskelijoille. Toimeentulotukea ei voi saada nostamatta opintolainaa eli ilman velkaantumista. Tämä ajaa hyvin nuoret vaikeiden päätösten eteen.

Opintotuen tarkoituksena on mahdollistaa täysipäiväinen ja tavoitteellinen opiskelu henkilön sosioekonomisesta taustasta ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Opintotuki on vastikkeellinen sosiaaliturvan muoto, joka korvaa päätoimisesta opiskelusta koituvia kuluja. Tuen saamisen edellytyksenä on riittävä eteneminen opinnoissa. Opintotuki on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

myös tarveharkintainen, veronalainen etuus, eli opiskelijan tuloja seurataan vuositulotar-kastelun kautta. Opintorahan korottaminen olisi kaikkia opiskelijoita tasapuolisemmin kohteleva opintotuen kehittämisen muoto, ja teen siksi vastalauseen 2 mukaiset muutosesi-tykset opintorahan korottamiseksi. Käytännössä tämä tarkoittaisi 50 euron korotusta opin-torahaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

18.18 Markku Siponen kesk: Arvoisa puhemies! Opintorahan huoltajakorotuksen korot-taminen on erinomainen asia. Tässä on kuitenkin syytä huomata, että huoltajakorotukseen ei kuitenkaan tule vuodenvaihteessa 30 euron korotusta, koska siinä on ollut vuoden 2023 loppuun asti voimassa oleva väliaikainen korotus.

Opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärän korottaminen lisää opintotuen laina-painotteisuutta ja pidemmällä aikavälillä todennäköisesti myös opiskelijoiden lainamää-riä. Opintolainojen määrän kasvu voi lisätä myös valtion takausvastuuneroja. Opintolai-nojen nostokertojen määrän lisääminen muilla kuin korkeakouluopiskelijoilla on tarpeelli-nen muutos ja turvaa opintolainan riittävyttä koko lukuvuoden.

Arvoisa puhemies! Esitän keskustan ryhmän kantana vastalauseen, jossa opintorahaan tehdään 20 miljoonan euron korotukset, mikä tarkoittaa noin kuuden prosentin korotusta opintorahoihin, opintotuen huoltajakorotukseen ja oppimateriaalilisään.

Opintotukijärjestelmän tarkoituksena on opiskelijoiden toimeentulomahdollisuuksien parantaminen opiskelun aikana. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteiskunnan järjestämä pe-rusturva opiskelun aiheuttaman tulonmenetyksen aikana on kattava ja kansalaisille selkeä. Edellä kuvatut tavoitteet ovat edelleen voimassa. Pidämme vääränä arvovalintana Orpon hallituksen tapaa kohdistaa leikkauksia erityisen voimakkaasti lapsiin, nuoriin ja opiskeli-joihin. Suomalaisten opiskelijoiden valmistuminen tapahtuu suhteessa myöhemmin kuin muiden OECD-maiden opiskelijoiden. Hallituksen suunnittelema opintorahan leikkaus in-deksijäädytyksen muodossa on ristiriidassa tavoitteiden kanssa.

Opintotuen lainapainotteisuuden kasvu kohonneiden korkojen aikana herättää aiempaa suurempaa huolta. Hallituksen olisi tarpeen arvioida opintotuen uudistamisen tarpeita sel-vittäessään myös sitä, voisiko opintolainan korkomenot huomioida myös osana opintolai-nahyvitystä tai voisiko opintolainaan kuulua automaattisesti asp-lainan kaltainen valtion korkotuki.

Opintoraha on suora tuki opiskelijoille opiskelun aikaisten elinkustannusten kattamiseksi. Sivistysvaliokunnassa kuullut asiantuntijat pitävät opintorahaa hyvänä kannustimena opiskelijoiden opintojen edistämiseksi. Opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus keskittyä mahdollisimman täysipainoisesti opiskeluun ja valmistua tavoiteajassa. Opintorahan koro-tus tukisi opiskelijoiden valmistumista ja suomalaisten osaamisen vahvistamista.

Viime vaalikaudella opintotuen tulorajoihin tehdyt korotukset mahdollistivat myös opiskelijoiden työssäkäynnin opintojen ohella, jos opiskelutilanne sallii työskentelyn. Opintorahan korottaminen hieman indeksikorotusta enemmän takaa opintotuen ostovoii-man säilymistä ja kompensoi Orpon hallituksen päätöstä asumistuen leikkaamisesta.

Arvoisa puhemies! Sipilän hallitus palautti vuonna 2018 opintotukeen huoltajakorotuk-sen, joka oli poistettu opintotuesta vuonna 94. Huoltajakorotus tukee perheellisiä opiskeli-joita ja edistää mahdollisuutta keskittyä opiskeluun päätoimisesti. Esitys sisältää myös huoltajakorotukseen kuuden prosentin tasokorotuksen. Korotuksen jälkeen opintotuen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

huoltajakorotus nousisi 151,01 euroon kuukaudessa. Hallituksen esityksessä esitetään huoltajakorotukseen vajaat 10 euroa kuukaudessa pienempää korotusta.

Arvoisa puhemies! Opetus- ja kulttuuriministeriössä valmisteltiin viime kaudella hallituksen esitys laiksi alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Lakiehdotuksen tavoitteena oli mahdollistaa kokeilu, jonka tarkoituksena oli saada tietoa alueellisen opintolainahyvityksen vaikutuksista esityksen mukaisen kokeilun alueen työvoiman saatavuuteen ja elinvoimaisuuteen. Keskustan eduskuntaryhmä esittää, että hallitus toisi eduskunnalle esityksen alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella ehdotamme, että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena, paitsi lakiehdotuksen 11 §:n esitämme vastalauseen 3 mukaisena. Sen lisäksi tulemme myöhemmin esittämään myös kaksi lausumaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

18.23 Laura Meriluoto vas: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Honkasalon tekemää esitystä.

Ei todellakaan ole kestävä, oikeudenmukaista tai järkevää paikata valtavia leikkauksia opiskelijoiden toimeentuloon kasvattamalla opiskelijoiden velkataakkaa. Tässä on todella suuria riskejä niin opiskelijoille itselleen kuin koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Vasemmistolaisen koulutuspolitiikan punainen lanka on aina ollut, että jokaisen on taustasta riippumatta voitava opiskella sitä, mitä haluaa, ja niin pitkälle kuin haluaa, ja tästä on tullut onneksemme myös suomalaisen yhteiskunnan valtavirtaa ja yhdessä hyväksytty arvo.

Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen vie tästä kuitenkin pois päin, sillä velkaantuminen on suurempi riski niille, joilla taloudelliset turvaverkot ovat hauraammat. Ajatus siitä, että opintolaina on riskitön, on järjetön, ja monet ovat jo joutuneet vaikeuksiin sen maksamisen kanssa. Opiskelijat ovat velkaantuneet viime vuosina kiihtyvään tahtiin, koska jo Sipilän hallitus kasvatti valtiontakauksia. Tämä on yhteiskunnallisellakin tasolla täysin järjetöntä, koska pahimmillaan opintotuen lainapainotteisuus estää monen opiskelut tai jatko-opiskelut.

Koulutuksellisesta tasa-arvosta kiinni pitäminen kynsin ja hampain on koko yhteiskunnan etu. Opintotuen lainapainotteisuuden kasvattaminen ei siis ole ratkaisu. Opintorahan tasokorotus on. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen on poissa, edustaja Hyrkkö on poissa. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

18.25 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Heti alkuun haluan kannattaa edustaja Siiposen tekemää esitystä.

Sitten muutama sana tästä itse hallituksen esityksestä ja valiokunnan mietinnöstä:

Ajattelen myös itse niin, että isossa kuvassa Suomi on tehnyt viisasta politiikkaa, kun me olemme pitäneet huolen siitä, että taustasta riippumatta Suomessa voi lähtökohtaisesti opiskella niin pitkälle kuin lahjoja ja motivaatiota ja halua riittää. Sen on mahdollistanut meidän koulujärjestelmä ihan peruskoulusta yliopistoon saakka, niin että meillä ei ole tarvinnut itse opiskelijan tai perheen velkaantua, kuten monessa maassa, jos lähdetään korkeakouluopiskeluun.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

Toinen, joka sen on mahdollistanut, on, että me olemme pitäneet kohtuullisia — ei mitenkään erityisen anteliaita mutta kohtuullisia — opiskelusosiaalisia etuja, joihin liittyvät asumistuki ja opintotuki, mukaan lukien niin opintolaina kuin opintoraha. Nyt hallitus on leikkaamassa asumistukijärjestelmästä aika merkittävästi, ja se koskettaa myös opiskelijoita. Samaan aikaan ollaan käytännössä leikkaamassa opintorahasta, koska korkean inflaation aikana opintorahaa ei koroteta yleisen kustannustason nousun mukaisesti.

Kysymys on vaalikauden aikana arviolta reilun kymmenen prosentin tasoleikkauksesta, ja ajattelen itse, että kun opiskelijoihin kohdistuu asumistuen leikkausjärjestelmä, niin sillä on kuitenkin semmoinen ehkä myönteinenkin puoli, että se pakottaa opiskelijat, jotka ovat myös yleisen asumistuen piirissä, hakemaan kohtuuhintaisia ja edullisia asumismuotoja. Samaan aikaan ei olisi ehkä viisasta lähteä jäädyttämään tai leikkaamaan opintorahasta, vaan minusta olisi järkevää — ja tämä on keskustan esitys, jonka kuulumme myös Sipilän esittämänä — että me olisimme valmiita pikkusen jopa korottamaan opintorahaa samaan aikaan kun me joudumme taloudellisista syistä leikkaamaan laajasti asumistuesta. Tässä on aika isosta valinnasta kysymys.

Toinen, johon haluan ottaa lyhyesti kantaa, on tietenkin huoltajakorotus: On tärkeää, että se aikoinaan tuotiin. Suomi elää tilanteessa, jossa joudutaan jopa kysymään niinkin vakava kysymys, että miten tulevaisuudessa pärjää yhteiskunta, johon ei synny enää lapsia. Meidän syntyvyys on romahtanut, ja meidän pitää kannustaa kaikilla tavoilla, että nuorilla, jotka haluavat perheellistyä, on siihen mahdollisuus ja he eivät ajattele, että se on taloudellisesti jotenkin mahdotonta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

18.28 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Työelämässä pitkään olleena tämä eduskunta on monella tavalla mielenkiintoinen kokemus. Tehköön siitä nyt jokainen omat johtopäätöksensä, mitä kaikkea tällä tarkoitan. En ollut ajatellut tässä asiassa pyytää alun perin puheenvuoroa, mutta ensimmäisessä puheenvuorossa, jonka käytti hallituspuolueiden edustaja tuolta puhujakorokkeelta, korostettiin sitä, että nyt mahdollistetaan paremmin opiskelijoille mahdollisuus tehdä työtä. Tämä särähti sillä tavalla minun korvissani, että itse olen ajatellut aina, että Suomessa yksi työurien pidentämisen keino voisi olla se, että opiskeluaika olisi mahdollisimman tehokasta opiskeluaikaa, ja sillä tavalla päästäisiin sitten varsinaiseen kokoaikaiseen ja ammattia vastaavaan työhön aikaisemmin kuin mitä Suomessa nykyisin tapahtuu. Monissa meidän vertailumaissahan tilanne on se, että ollaan aikaisemmin työelämän piirissä. Suomessa opinnot venyvät kovin pitkiksi juuri sen takia — yksi syy on mahdollisesti se — että on opintojen rahoitusongelmat. Ehkä meillä on myös tällainen kulttuuri ollut, että pidetään välivuolia ja muuta. Tietyillä aloilla opinnot etenevät hyvin kurssimaisesti, ja siellä sitten valmistuminen tapahtuu yleensä tietyn aikataulun puitteissa.

Tämä päivämäärä 28.11. on sellainen päivämäärä — en nyt aio ryhtyä tässä pitkään muistelevaan — että ollessani itse opiskelija 70-luvulla juuri 28.11. järjestettiin 70-luvun eräänä vuotena, jota en nyt aivan tarkasti pysty täsmentämään, oliko se 73 vai 74, erittäin laajoja mielenosoituksia opintotuen parantamisen puolesta. Liikkeellä olivat tuhannet opiskelijat eri korkeakoulukaupungeissa. Tässä mielessä tämä on ollut hyvin pitkä historiallinen kaari, jolla pikkuhiljaa ollaan saatu edistyksiä aikaiseksi. On tullut mahdollisuus opiskelijaruokailun järjestämiseen alennetuilla kustannuksilla, opiskelijoiden asuminen on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

parantunut, ja myös opintoraha on pikkuhiljaa kehittynyt. Siinä mielessä olen huolissani, että nyt tulee takaiskuja tähän pitkän tähtäimen kehitykseen, ei nyt välttämättä hirvittävän dramaattisia, mutta joka tapauksessa olisi ollut syytä jatkaa siihen suuntaan, että ihmiset voivat keskittyä opiskeluaikana opintoihin, valmistua nopeasti ja sillä tavalla tulla myös työelämän piiriin aikaisemmin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

18.31 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Tässä on käyty todella hyvää keskustelua opiskelijoiden tilanteesta, ja yhdyn kyllä tuohon edustaja Lindénin hyvään näkökulmaan siitä, että kyllähän opiskelijalla täytyy olla ennen kaikkea mahdollisuudet opiskella. Opiskelu on opiskelijan, voisi sanoa, päätehtävä, ja se, että Suomessa nuoret voivat opiskella niin pitkälle kuin rahkeet ja mielenkiinto riittävät, että siihen on mahdollisuudet, on äärimmäisen tärkeää, ja nimenomaan siksi keskusta nyt on tuonut tämän vastalauseensa, jolle itsekkin haluan tukeni ilmaista.

Tässä keskustan vastalauseessa ehdotetaan, että opintorahaan tehdään nyt 20 miljoonan euron korotukset, jotka tarkoittavat kuuden prosentin korotusta opintorahoihin, opintotuen huoltajakorotukseen ja oppimateriaalilisään. Tämä keskustan vastalause sisältää pykälämuutosehdotuksen. Keskustan vastalauseessa todetaan, että pidämme vääränä Orpon hallituksen tapaa kohdistaa leikkauksia erityisen voimakkaasti lapsiin, nuoriin ja opiskelijoihin. Se on tässä salissa jo monesti tullutkin esille, miten nämä monet leikkaukset todella lapsiin, nuoriin ja opiskelijoihin erityisesti kohdistuvat.

Suomalaisten opiskelijoiden valmistuminen tapahtuu suhteessa myöhemmin kuin muiden OECD-maiden opiskelijoiden, ja tämä on iso ongelma. Meidän pitäisi ennen kaikkea saada Suomeen kasvua ja tuottavuutta, nuoret töihin sitten, kun he ovat valmistuneet. Jos opiskeluajat venyvät yhä pitemmiksi, niin se on haaste kansantalouden näkökannalta ja myöskin nuoren itsensä kannalta. Tässä on perheellistymisestä jo puhuttukin, ja kyllähän se näin on, että se perheen perustaminenkin on ajatuksenakin helpompaa, kun opinnot on tehty ja mahdollisesti jo työelämään päästy kiinni ja niin edespäin. Nopea valmistuminen on kaikkien etu, ja siksi se, jos opiskelijat eivät pysty keskittymään omiin opintoihinsa, ei missään tapauksessa ole hyvä asia.

Keskusta esittää myös kahta lausumaa, joista toisessa esitetään, että hallituksen pitäisi tuoda eduskunnalle esitys alueellisen opintolainahyvityksen käyttöönotosta. Siitähän tehtiin viime kaudella laaja selvitys, itse asiassa kokeilu, jossa tämä opintolainahyvitys todettiin hyväksi käytännöksi — Norjassa tämä on käytössä. Se tarkoittaisi meillä Suomessa sitä, että kun opiskelija valmistuu, niin jos hän sitten lähtee syrjäisemmälle seudulle, vaikkapa Kuusamoon tai Pudasjärvelle tai Kuhmoon tai jonnekin tuonne Itä- ja Pohjois-Suomeen töihin, hän saisi osan opintolainasta anteeksi. Tätä opintolainahyvitystä voisi kohdentaa tietyille aloille. Jos me haluamme vaikkapa energiateollisuuteen tai metsäteollisuuteen tai hoiva-alalle tietyille paikkakunnille ja seuduille ihmisiä töihin, niin sitä opintolainahyvitystä voitaisiin sitten kohdentaa sitäkin myöten. Olisi tärkeää, että hallitus nyt toisi opintolainahyvityksen mahdollisimman ripeästi lainsäädäntöön niin että saadaan ihmisiä kaikkialle Suomeen töihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

18.34 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Mitä tulee opiskelijoihin ja opiskelijoiden toimeentuloon, niin tässä on paljon ristiriitaisia odotuksia. Samaan aikaan opiskelijoilta vaaditaan, että pitäisi valmistua nopeasti, mutta sosiaalijärjestelmä heidän osaltaan ei tue tätä, eli opintotuki, opintoraha ei ole tarpeeksi korkea. No, sitten samaan aikaan odotuksia on siitä, että valmistuvilla olisi jo työkokemusta, kun he valmistuvat. Ja tähän tarkoittaa sitä, että samaan aikaan kun opiskellaan, pitäisi tehdä töitä, mutta sitten heillä on tulovaa-
timukset eli nämä tuloajat. Tämäkin on tavallaan ristiriitaista tämän järjestelmän sisällä.

No, sosiaaliturvakomiteassa viime kaudella me käsiteltiin jatkuvaa oppimista, ja siellä nostetaan taas esille, että tämä nykyinen opintotukijärjestelmä taas ei tue sitä jatkuvaa oppimista, mikä on tavallaan tällä hetkellä kansakuntana tunnistettu haaste, ja sekin on kysymys, mikä pitäisi ottaa huomioon.

Usein puhutaan siitä, että opiskelu on investointi ja siihen kannattaa panostaa, ja olen samaa mieltä siitä, mutta kaikki me ihmiset tullaan eri lähtökohdista, ja ihmisillä on erilaista tulevaisuudenuskoa ja erilaisia lähtökohtia lähteä rakentamaan sitä omaa opinpolkuaan. Siitä näkökulmasta minä ajattelenkin, että tämä lainapainotteisuus ei mahdollista kaikille nuorille niitä samoja lähtökohtia kuin niille ihmisille, keillä on uskoa siihen omaan tulevaisuuteen. Saattaa käydä niin, että jos järjestelmä on liian lainapainotteinen, niin sellainen ihminen, jolla olisi sitä osaamista ja kykyä, sellainen nuori, ei uskaltaisikaan lähteä sinne korkeakoulupolulle, koska pelkäisi, pystyisikö maksamaan sitä lainaa joku päivä takaisin.

Samaan aikaan nämä lainakannat, mitä opiskelijoilla on, ovat moninkertaistuneet viime vuosina, puhutaan yli 30 000 eurosta. Se alkaa olemaan jo iso summa yksittäiselle ihmiselle kantaa taakkaa, ja pitää muistaa, että kaikki eivät myöskään valmistu sellaisille aloille, missä palkat olisivat korkeita. Minä ajattelen, että suurin haaste meillä on myös se, että meidän pitäisi saada myös naisvoittoisille aloille lisää opiskelijoita, ja tämä nykyinen järjestelmä ei kannusta siihen, koska nämä ovat sellaisia aloja, missä välttämättä yhteiskunnassa palkkataso ei ole riittävä.

No, minä ajattelen näin ja sanon tämän lempeydellä, että liian monella politiikolla on liian monta vuotta siitä, kun on itse ollut opiskelija, ja tällä minä tarkoitan sitä, että työelämä ja työmarkkinat ovat muuttuneet niiltä ajoilta, mistä monen meidän muisto on. Rakas isäni esimerkiksi on valmistunut hyvin monta vuotta sitten, ja hän oli samassa työpaikassa koko elämänsä, samassa paikassa hän oli hyvin onnellisesti töissä, mutta eihän sellaista työmaailmaa enää ole. On esimerkiksi useita minun ystäviäni, jotka ovat juuri valmistuneet viiden vuoden sisällä, ja he ovat pätkätoissa, osa-aikatoissa, ketjutustoissa. Vaikka haluaisi sen kokopäiväduunin ja pohtia sitä tulevaisuuden alan vakautta, niin ei tällä hetkellä saa sitä, koska ei ole sellaista työtä tarjolla. Siitä näkökulmasta minä toivon, että tämä opiskelukokonaisuus otettaisiin huomioon niillä talouden reunaehdoilla, niillä yhteiskunnan vaatimuksilla, missä me tässä päivässä eletään. Sen takia kannatankin edustaja Hopsun esitystä. Tämä 50 euron opintotuen, opintorahan korotus olisi erittäin kriittisen tärkeä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

18.37 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa lukee, että opintotuen kokonaisuudistus aiotaan toteuttaa. Olen samaa mieltä, että tällaisella kokonaisuudistuksella on kiire, jotta mahdollistettaisiin opiskelijoille opiskeluaikana riittävä toimeentulo ja samaan aikaan opintojen tavoitteellinen eteneminen ja vahvistettaisiin samalla opiskelijoiden hyvinvointia, joka nyt näissä heikkenevän toimeentulon ja kiristyvien opintoaikojen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

paineissa on huonontunut. Oleellista on kuitenkin se, että jos kokonaisuudistus aiotaan toteuttaa, niin sille on varattava riittävä rahoitus.

Opintotuen kokonaisuudistuksen yhteydessä ja valmistelussa tulisi huomioida useita sellaisia asioita, joita meille valiokunnan hyvissä kuulemisissa nostettiin. Kiitos näihin kuulemisiin osallistuneille. Olen poiminut nyt tähän joitain siellä nousseista ehdotuksista.

Ensimmäinen koskee opintolainahyvitystä ja sen ulottamista myös ammatillisen perustutkinnon suorittaneille. Tällä voitaisiin kannustaa valmistumiseen määräajassa kustannustehokkaasti.

Lainahyvityksen määrän nostoa esitettiin, jos opintolainan valtiontakauksen määrää nostetaan, ja myös siten, että ulkomaan liikkuvuusjakso olisi hyväksyttävä syy pidentää opintolainahyvitykseen oikeuttavaa opiskeluaikaa. Nyt nämä vaihtojaksot ovat valitettavasti vain vähentyneet. Toinen ehdotus koskee opintolainahyvityksen määräajan pidentämisen ehtojen väljennyksiä esimerkiksi siten, että siinä voitaisiin ottaa huomioon heikentyneen opiskelukyvyn vaikutukset opiskeluaikaan, ja kolmas ehdotus koskee opintolainan lainaturvallisuuden lisäämistä jo nyt kasvaneiden velkaongelmien ehkäisemiseksi — niistä puhuin jo aiemmassa puheenvuorossa.

Lisäksi esitettiin kasvavien korkomenojen kannalta arviointia, voisiko opiskeluaikana lyhennetyt opintolainat huomioida myös osana lainahyvitystä ja lainahyvityksen ehtoja keventää siten, että opintolainahyvitykseen oikeuttava opiskeluaika laajennetaan kestoaltaan opintojen tavoiteajaksi lisättynä yhdellä opiskeluvuodella. Eli nyt nämä ehdot ovat todella tiukkoja ja vaikuttavat siihen, että kaikki eivät näitä lainahyvityksiä saa, ja se lainan takaisinmaksu on sitä myöten vielä vaikeampaa.

Ja sitten teen myös lausuman seuraavasta asiasta. Eli opiskelijan vanhemman uuden aviopuolison tulojen huomioon ottaminen tulisi poistaa opintotukisäätelystä, eli tällainen hassuus. Tällä vanhemman uudella puolisolalla ei ole minkäänlaista elatusvelvollisuutta opiskelijaan eli puolisonsa lapseen nähden, mutta kuitenkin kotona tai vanhemman luona asuessa hänenkin tulonsa huomioidaan. Ja tästä on lausumaesitys.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

18.40 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Nuorille tulee mahdollistaa tasapainoinen tulevaisuus. Tämä on mahdollista tarjoamalla laadukas toimintaympäristö kaikille opiskelijoille. Panostamalla koulutukseen takaamme mahdollisimman monelle nuorelle mahdollisuuden luoda itselleen ja läheisilleen tasapainoinen tulevaisuus. Koulutus on suomalaisen hyvinvoinnin kulmakivi, ja opiskelijoiden toimintaympäristöt tulee tämän vuoksi turvata. Nyt esitetyt opiskelijoiden taloudellisen toimintaympäristön muutokset — eli heikennykset — eivät tue opiskelijan toimeentuloa eivätkä turvaa päätoimista opiskelua. Opiskelu on kuitenkin opiskelijoille päätyö.

Opintorahan indeksitarkastusten jäädyttämistä kompensoidaan korottamalla opintolainojen valtiontakauksien enimmäismäärää nykyisestä 650 eurosta 850 euroon kuukaudesta. Korottaminen johtaa opiskelijoiden aiempaa suurempaan velkaantumiseen. Aiempaa suurempi velkaantuminen vaikuttaa mahdollisesti opiskelijoiden halukkuuteen jatkokouluttautua, mikä haastaa sitten osaltaan koulutustason nousua, joka on meidän tulevaisuudellemme tärkeää.

Opintojen lainapainotteisuus lisää riskiä myös velkaongelmille ja muodostaa myös taloudellisen riskin niille opintovelallisille, jotka eivät työllisty heti opintojensa jälkeen. Lai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

napainotteisuus ohjaa myös tekemään enemmän töitä opintojen ohessa, ja tämä kuormittaa osaltaan useita opiskelijoita. Opiskelu on kuitenkin se päätyö. Opintolainapainotteisuus lisää myös yhteiskunnan eriarvoisuutta ja koulutuksen periytyvyyttä, kun heikommassa taloudellisessa asemassa olevien nuorten kynnys ottaa lainaa ja lähteä opiskelemaan kasvaa.

Leikkausten kompensoiminen korottamalla opintolainan valtiontakausta ei ole oikea keino varmistaa opiskelijoiden toimeentuloa ja toimintaympäristöä. Iso osa opiskelijoiden hyvinvointia on taloudellinen turva, ja tästä syystä niin toisen asteen kuin korkea-asteen opiskelijoiden toimeentulosta ja mahdollisuudesta keskittyä opintoihin on huolehdittava riittävätasoisella, opintorahapainotteisella opintotuella ennen siirtymistä yleisturvaan ja lainapainotteisuuteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén, olkaa hyvä.

18.43 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Täällä salissa on käyty hyvää keskustelua. Se yksi keskeisin ongelma, minkä näen politiikassa opiskelijoihin liittyen, on se, että opiskelijat ovat tällä hetkellä sellainen heittopussi, ja tällä tarkoitan sitä, että useitten vaalien alla opiskelijoille luvataan asioita ja sitten useasti vaalien jälkeen todetaan lupaukset petetyiksi. Kokoomus on nyt viime vuosina valitettavasti tähän langennut useasti. Ajattelen, että tämän haaste on, että se vie myös siltä ihmisryhmältä uskoa siihen, että päättäjien osalta heihin kohdistuva puhe voitaisiin ottaa tosissaan. Ymmärrän kyllä sen, että vaikeassa taloustilanteessa pitää tehdä vaikeita päätöksiä, mutta ehkä ei kannata mennä sitten lupaamaan ennen vaaleja sellaisia asioita, mitä ei voi pitää.

Se isoin haaste on, että opiskelijoihin kohdistuu hallituksen toimesta tällä hetkellä monesta suunnasta leikkauksia. On asumistuen leikkaus, joka kohdistuu aika kovaa opiskelijoihin, on indeksijäädytykset opintotukeen, sitten leikataan kuntoutustukea, mikä osuu kanssa juuri nuoriin, ja sitten samaan aikaan pitää huomioida se, että me eletään todella korkeitten korkojen aikaa, mikä tarkoittaa myös, että ne, jotka opintolainaa ovat ottaneet, kun ollaan oikein kannustettu viime vuosina, että se on halpaa rahaa, ovat nyt todenneet, ettei se niillä ehdoilla sitä olekaan. Tämä kertoo tavallaan todella selkeästi siitä, että opiskelijoitte toimeentuloon liittyy paljon vaikeuksia ja heikennyksiä. Se tilanne oli jo aikaisemmin todella haastava, ja nyt se vaikeutuu entisestään.

Olen erityisen paljon huolissani nuorten mielenterveysongelmista. Me tiedetään tällä hetkellä, mikä on suurin syy työkyvyttömyyseläkkeille, ja jos vaikka kuuntelee ja tutkii YTHS:n resursseja, niin tällä hetkellä YTHS yrittää tehdä parhaansa mutta ei pysty tuottamaan niitä palveluita, mitä mielenterveyden osalta opiskelijat tarvitsisivat.

Opiskelijat ovat nousseet viimeisen syksyn aikana kapinaan, jos voi näin sanoa. He ovat esittäneet useita upeita mielenosoituksia eri kampuksilla ja korkeakouluissa, ja olen käynyt heitä tapaamassa. Se keskeisin viesti minulle on ollut, että opiskeluaika pitäisi ymmärtää muuna kuin väliaikaisena aikana. Se saattaa olla monelle ihmiselle sellainen hetki, mikä saattaa värittää koko loppuelämää, ja jos ihminen kokee väliaikaistakin köyhyyttä, niin se on köyhyyttä silti. Sillä saattaa olla suuret merkitykset hänen tulevaisuuden jaksamiseensa ja tulevaisuudenuskoonsa. Ajattelenkin, että keskeisin haaste meillä poliitikoilla on se, että me nähdään opiskelijoitte väliaikainen köyhyys oikeutettuna, mitä se ei ole.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 63/2023 vp

18.46 **Ville Väyrynen kok:** Kiitos, arvoisa puhemies! Tässä alivoimani tunteina olen viihdyttänyt itseäni tarkkailemalla tätä hallitus—oppositio-akselia enemmänkin ja niitä tiettyjä vivahde-eroja. Tässä edelleen hirveän hyviä puheenvuoroja koko ajan tulee. Opiskelijoilla on omat ongelmansa, meillä on ihan hirveitä mielenterveysongelmia nuorilla. Kohta me käydään hoitotakuuasiasa, jossa puhutaan ikäihmisistä, kuinka he kärsivät siitä tilanteesta, ja me ollaan puhuttu lapsiperheistä ja yksinhuoltajista, ja kaikki ovat sinänsä ihan asiallisia huolia.

Meiltä on kuulutettu koko ajan yhteisvaikutusarvioita, ja tuossa mietin, että olisi periaatteessa ihan mielenkiintoista kuulla myös oppositiolta sitten näistä heidän omista vasta-argumenteistaan tietynlainen yhteisvaikutusarvio. Meidän on pakko jossain vaiheessa, että me saadaan esimerkiksi nuorten mielenterveysongelmat ja se YTHS toimimaan, miettiä ja löytää sieltä ne ryhmät, jotka pystyvät jonkun verran kantamaan. Sen kaikki tietävät, että yksi tietoinen ajatus on ollut, että nostetaan aavistus sitä opintolainapainotteisuutta sillä ajatuksella, että nuoret ja opiskelijat voivat olla todennäköisimmin siinä tilanteessa tulevaisuudessa, että he pääsevät sen lainan maksamaan takaisin. Tämä on ihan tietoinen ajatus. Me joudutaan tekemään tällaisia valintoja.

Minäkin toivon, että me saadaan kaikkia apua tarvitsevia autettua, mutta nämä ovat semmoisia asioita, että toivoisin, että sitten kun tulee yksi kerrallaan niitä vasta-argumentteja, niin mietittäisiin, voidaanko me joissain asioissa kuitenkin miettiä myös sitä heikkenevää kansantaloutta ja julkista taloutta, koska niin meidän vaan pitää tehdä. Ei voi mitään muuta. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.